

Ik denk niet dat wij een draagvlak bij de burgers kunnen kweken voor gazon

Zoeterwoude, Leiden en Zuidplas kiezen voor kleur in openbare ruimte

In tijden van bezuinigingen hebben gazons bij veel gemeentes de voorkeur boven heesterperken of vaste planten. Domweg omdat die goedkoper zijn. De vraag is echter of dat altijd zo verstandig is. Vaste planten bevorderen immers de biodiversiteit, wat interessant is voor vogels, insecten en vlinders. En vergeet de hoge sierwaarde niet, die door de inwoners enorm wordt gewaardeerd. De gemeentes Zoeterwoude, Leiden en Zuidplas begrepen dit jaren geleden al en hun openbare ruimtes zijn dan ook opgefleurd met vaste beplanting.

Auteur: Sylvia de Witt

De gemeente Zoeterwoude heeft een aantal mooie visitekaartjes met prachtige beplanting op toegangswegen en bij rotondes. In 2010 is begonnen met het vervangen van de eenjarige planten door vaste planten op de Nieuweweg via de firma Griffioen uit Wassenaar. Er stonden ruim 2500 m² heesterrozen; daarvan is het grootste deel omgevormd naar vaste planten.

'Uiteindelijk hebben we een selectie gemaakt van vaste planten die heel geschikt zijn voor het openbaar groen, zoals onder andere de *Alchemilla mollis*, de *Geranium havana blues* en de *Persicaria amplexicaulis*', vertelt Marco Heshof, medewerker groen en cultuurtechniek. 'Bewoners zijn ronduit enthousiast.'

Bezuiniging van 5000 euro

Zoeterwoude wilde hiermee voldoen aan de duurzaamheidsvraag en vaste planten zijn natuurlijk duurzamer in vergelijking tot eenjarigen.

Vaste planten koop je in en plant je met compost en je hoeft dus geen kunstmest te gebruiken.

'Eenjarige planten plant je twee keer per jaar in', zegt Erika van Dimmelen, beleidsmedewerker Groen en cultuurtechniek van de afdeling Ruimtelijk Beheer. 'Uiteindelijk kwam er ook een bezuinigingsvraag bovenop en het planten van eenjarige planten is gewoon duurder.'

Het afschaffen van de eenjarige plantvakken leverde Zoeterwoude een bezuiniging op van 5000 euro op jaarbasis. Dat is voor een kleine gemeente van circa 8100 inwoners aanzienlijk, maar wel moet je eerst investeren in vaste planten. Gemiddeld zijn vaste planten per stuk drie keer zo duur als een eenjarige. Een eenjarige moet je twee keer per jaar inplanten, maar daarnaast heb je ook nog extra onderhoud aan eenjarige planten.'

Is er bij het bezuinigen dan niet gedacht aan het aanleggen van gazons?

'Gazons zijn veel minder mooi natuurlijk', zegt Van Dimmelen. 'Het is op zich handig als je vlakken hebt waar je met een machine overheen kunt maaien. Maar bij ons ging het om vakken langs wegen, of een stoep met een driehoekig vak, dan werkt het niet om daar gras aan te leggen. Dus het beheer is lastiger en het beeld is minder fraai.'

Je moet als gemeente natuurlijk ook aan de biodiversiteit werken, vindt Marco Heshof. 'Openbaar groen richt je in voor de mensen en de dieren, moet een toegevoegde waarde hebben. Als je als gemeente alleen maar gazon hebt, dan voegt dat heel weinig toe. Ik denk niet dat wij een draagvlak bij de burgers kunnen kweken voor gazon.'

Een mooie beheerslag

Zoeterwoude doet het onderhoud van het plantsoen zelf, met 5.5 formatieve eenheden (fte)

eigen mensen. Bij een goed groeiseizoen wordt er een halve formatiekracht bij gehuurd. De eigen dienst neemt tijdens de onderhoudsronde gelijk het zwerfvuil mee. Een half fte wordt in het groeiseizoen ingehuurd als het nodig is. Van Dimmelen: '2013 was een moeilijk groeiseizoen, de eerste drie maanden hadden we niets te doen. Ook vaste planten kwamen later tot ontwikkeling, mensen begonnen te klagen. Dus vorig jaar was het niet nodig om extra mankracht in te huren. We hebben inmiddels een grote slag geslagen met minder beheer.'

'De vaste beplanting wordt in het voorjaar door een aannemer gemaaid bemaaid en bemest en in feite hoeft je dan weinig meer te doen', voegt Heshof eraan toe. 'Het maaisel blijft liggen, zodat het onkruid wordt onderdrukt. Tegelijkertijd wordt er organische mest uitgestrooid die de bladgroei van de vaste planten bevordert. Maar het onkruid komt er in het begin wel doorheen en dan moet je dus echt nog wel schoffelen. Vaste beplanting bevordert de bio-diversiteit, wat ook interessant is voor vogels, insecten, vlinders. Het is voor iedereen een verrijking.'

'Dat zou een gazon nooit kunnen evenaren. We hebben een mooie beheerslag gemaakt', meent Van Dimmelen.

Lavendel

Wat hebben ze in het verleden fout gedaan en nu geleerd?

Van Dimmelen: 'Nu kijken we veel meer naar de grondvoorbereiding, grond wordt meer verrijkt met compost. Ook zijn de soorten vaste planten

geselecteerd op geschiktheid voor het openbare groen.'

Heshof: 'We hebben ooit lavendel geplant in een vrij groot vlak. Toen maaiden we het niet bij de grond af. Toen knipten we de plant iets terug, maar daardoor ging hij helemaal verhouten en viel hij uit elkaar. Zulke planten zijn niet te beheeren.'

Zoeterwoude werkt graag met een eigen standaard prijs per m². Dat is handig bij het aanvragen van een investering en daarmee kun je een begroting maken.

'Eenheidsprijzen zijn een goed middel om dingen te vergelijken, maar je moet er niet teveel waarde aan hechten, want het is in de praktijk vaak weer net wat anders. Het is gewoon handig om globaal te bepalen hoeveel het kost om iets aan te leggen', aldus Van Dimmelen.

Optimaal assortiment met maximaal resultaat

Ook de gemeente Leiden heeft, evenals Zoeterwoude, jarenlange ervaring met Griffioen en zij heeft zelfs verschillende keren gefungeerd als testlab voor het Wassenaarse bedrijf.

'Wanneer Griffioen nieuwe soorten had, die ook goed te beheren waren tegen lage kosten, werden die bij ons in de openbare ruimte getest', zegt Maarten Bekkers, beheerder Groen en Spelen. 'Daar zijn de afgelopen jaren toch wel flink wat slagen in gemaakt.'

Leiden is in de jaren door schade en schande wijs geworden, maar heeft nu een optimaal assortiment met maximaal resultaat qua verschijning in soorten en lage onderhoudskosten.

'Zo ontdekten we dat de meeste planten in wegbermen waar veel zout wordt gestrooid dood gingen. Maar de *Hemerocallis* is een vaste plant die het daar juist hartstikke goed op doet. En ook de *Symphytum* doet het altijd goed.'

Leidse mix

Als Leiden een nieuwe vaste plantenborder aanlegt, dan wordt er speciale grond aangemaakt. Zo is per kuub grond 1/3 teelaarde, 1/3 turfmolm en 1/3 champignonmest. Dit is de Leidse mix. Een vaste plantenborder heeft een minimale gronddekking van 30 cm. Dat wil zeggen dat deze mix in de bovenste 30 cm van het profiel aanwezig moet zijn.

'Soms ligt de verhouding net even anders', legt Bekkers uit 'omdat de grond in de omgeving niet zo goed is. Als je een vaste plantenborder wil maken inclusief grondwerk en aanschaf plantmateriaal en plantwerk, zit je op 36 euro kostprijs de vierkante meter. Dit is een behoorlijke investering maar deze investering maakt wel dat je de optimale voorwaarden schept waar je later in je onderhoud vele jaren plezier van hebt. Wij gebruiken eenheidsprijzen voor onze begroting en ten aanzien van onderhoud. Naarmate een goed aangelegde vaste plantenborder ouder wordt, zie je de onderhoudskosten afnemen.'

'Het eerste jaar ben je veel bezig om het onkruid geen kans te geven, hierdoor is het onderhoud erg intensief. Naarmate de border meer en meer sluit zie je de onderhoudskosten dalen. Uiteindelijk, na een jaar of drie of vier, zijn de onderhoudskosten van een vasteplantenborder minder dan 2 euro. Een vasteplantenborder is op dat moment concurrerend met een border heesters.'

Nectar

Leiden heeft vijftig eigen tuinmannen voor het onderhoud van de vaste plantenborders. Dit team wordt aangevuld met een aantal mensen van SW-bedrijven. Zij worden aangestuurd door de eigen hoveniers.

Bekkers: 'Specialistenwerk doen we zelf, bulkwerk besteden we uit. Gazon is nog wel altijd de goedkoopste groeneheid, maar ook de burgertevredenheid speelt een rol, de ecologie, de biodiversiteit en daarvoor is zo'n vaste plantenborder ideaal. In de zomermaanden ziet het er zwart van de vlinders en de bijen. Een plantenborder speelt ook altijd een spel met de directe omgeving. Zijn er ook nog bomen of bloeiende heesters die nectar leveren, zijn er ook nog wildbermen waar van alles gebeurt? Dat probeer je op elkaar af

Afmaaien van vaste planten in het voorjaar.

te stemmen, zodat er zolang mogelijk nectar te halen valt.’
Ieder jaar komen er bezuinigingsmaatregelen. Terug naar de basis: bomen en gras: dat is immers het goedkoopst om te onderhouden? ‘We hebben die discussie hier nog niet gehad, maar uiteindelijk beslist de politiek. We hebben gelukkig partijen in de raad die zich bekommeren om biodiversiteit. Bewoners zijn ontzettend enthousiast over de vaste plantenborders. Vaste planten zijn zeker concurrerend met een vak bodembedekkende heesters, maar niet goedkoper dan gras. Het is ook een kwestie van smaak, geur en kleur. Ik geloof niet dat het kant van gazons opgaat.’

Eenheidsprijzen

‘Iedere groeneheid kent zijn prijs qua onderhoud, dat wordt opgebouwd met maatregelenpakketten’, vervolgt Bekkers. ‘Dus: wat moet je doen, hoe vaak moet je dat doen en wat kost zo’n handeling en dat vermenigvuldig je met je areaal. Dan weet je: dit onderhouden kost zoveel.

Maarten Bekkers, Leiden.

Erica van Dimmelen en Marco Heshof, Zoetermeer.

Landelijke eenheidsprijzen zeggen daarentegen niet zoveel. Ik kan wel vergelijken wat het groenonderhoud in een Brabantse gemeente kost of in Flevoland, maar daar zijn heel andere omstandigheden. Brabant zit op het zand, dus daar zijn andere groeiomstandigheden, die zullen misschien wat meer water moeten geven. Landelijke eenheidsprijzen zijn bullshit, want je bent altijd afhankelijk van lokale omstandigheden en wat het uiteindelijk kost. Dit zijn Leidse cijfers en daar rekenen we mee.’

Bloeiende zee

De gemeente Zuidplas plant in gemeentelijk borders helemaal geen eenjarige planten meer aan. In 2012 is in de Europalaan begonnen om daar de bestaande planten en bomen te rooien en die te vervangen door vaste planten.

‘Dit is een enorm succes geworden’, zegt Geert-Jan Rozendaal, beleidsadviseur groen Afdeling Openbare Werken van de gemeente Zuidplas. In een seizoen was het ook helemaal dichtgegroeid. Nu is de tweede helft beplant, dus in totaal 3000 meter aan vaste planten. Het is nu een bloeiende zee waar mensen doorheen rijden, fantastisch gewoon!’

In de wijken zijn nu ook de eerste 1000 m² met vaste planten bedekt.

Griffioen heeft bij ons alles aangeplant, we wilden graag dat alles in één keer goed zou zijn en we wilden niet het risico lopen dat er in de uitvoering dingen fout zouden gaan. Voor het onderhoud wordt een aannemer ingezet. Vaste planten worden nu geplant op stroken waar eerst blokhagen stonden of sierheesters die op waren.

Uiteindelijk goedkoper dan sierheesters

Rozendaal: ‘Maar heel grote oppervlakten doen we niet, dus gazons omvormen naar vaste planten wordt te duur. Het is inderdaad een investering die in eerste instantie hoger is en het onderhoud vergt in de eerste jaren wel wat, maar daarna zit het dicht en dan is het een kwestie van af en toe wat vuil er tussenuit trekken en aan het eind van het jaar de boel afmaaien. Uiteindelijk wordt het dan goedkoper dan sierheesters.’

Griffioen beweert dat vaste planten als alles meezit uiteindelijk zelfs goedkoper zouden kunnen zijn dan gras.

‘Dat ligt eraan hoe intensief je de gazons behandelt, wij doen dat op een vrij laag niveau. Dat blijft dus goedkoper dan vaste planten. Maar vaste planten zijn verreweg het meest aantrekkelijk.’

Top 10 planten in de Gemeente Zuidplas

Pericaria amplexicaule 'Alba'
Rudbeckia fulgida 'Goldsturm'
Echinacea purpurea 'Alba'.
Aster divaricatus
Aster ageratoides 'Asran'
Anemone hupehensis 'Honorine Jobert'
Aster dumosus 'Professor Anton Kippenberg'
Hemerocallis 'Frans Hals'
Molinia caerulea 'Transparant'

Top 10 vaste planten in de gemeente Zoeterwoude:

Alchemilla mollis
Nepeta faassenii walker's low
Pericaria amplexicaulis
Geranium (diverse soorten)
Salvia nemorosa
Hemerocallis stella d'oro
Brunnera macrophylla
Bergenia cordifolia
Echinacea purpurea
Phlomis russeliana

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-4535